И.П.И

Институт за пазарна икономика

бул. "Патриарх Евтимий" N 10, София 1142

тел./факс.: (+359 2) 952 62 66, 952 35 03

ел. поща: mail@ime.bg

страница в интернет: www.ime.bg

Изх.№ 48/03.08.2018 г.

ДО:
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

по конституционно дело № 11/2018 г.,
в отговор на Ваше писмо с
изх. № 177/КД/03.07.2018

Уважаеми конституционни съдии,

Конституционният съд на Република България с определение по конституционно дело № 11/2018 г. допуска за разглеждане по същество искането на съдиите от общото събрание на Търговска колегия на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на § 8 от Преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на Закона за банковата несъстоятелност (обн., ДВ, бр. 22 от 13.08.2018 г.) в частта: „чл. 59, ал. 5 и 6 се прилагат от 20.06.2014 г."

С определението по делото Конституционният съд е поискал становища от редица организации, включително и от Института за пазарна икономика.

С настоящето становище изразяваме подкрепа относно допустимостта и основателността на направеното искане от страна на ВКС поради следните мотиви:

- **Преуреждането на вече приключили правоотношения противоречи на принципа на правовата държава, прогласен в чл. 4, ал. 1 от КРБ.**

Съществен елемент от прогласения принцип за управление на страната според конституцията и законите включва разглеждането на законите с оглед на тяхното съдържание и последиците от тяхното приложение доколкото не нарушават именно

основните конституционни принципи и не нарушават неотменими права на гражданите.

Относно **съдържанието** на промените в Закона за банковата несъстоятелност (ЗБН) и конкретно на § 8 от Преходните и заключителни разпоредби (ПЗР) на ЗБН, в изложените от вносителите мотиви са представени аргументи за това как е функционирала конкретна българска банка преди поставянето ѝ под специален надзор и последващото ѝ обявяване в несъстоятелност. Основен аргумент за приемането на оспорваната разпоредба е справяне с порочния модел на функциониране на финансовата институция, довел до фалита ѝ. Предвид това трудно може да се приеме, че с изменение на конкретен закон ще бъдат поправени факти и обстоятелства, неотносими към производството по банкова несъстоятелност и настъпили преди него. Споменаването на водещ „обществен интерес" не означава ограничаване на основни права на индивида поради факта на констатирано неизпълнение на задължения на банковия надзор. Никъде в Конституцията на Република България не е предвидено институционалните дефицити да се компенсират чрез ограничаване на индивидуални права.

С оглед на последиците от **приложението** текстът на § 8 от ПЗР на ЗБН цели да преуреди вече възникнали и погасени правоотношения, като обяви извършените спрямо кредиторите на несъстоятелността прихващания за недействителни (прихващанията, извършени както от кредитори на банката, така и от самата банка). Вследствие на това вземания на банката по обявеното за недействително прихващане биха се възобновили и автоматично биха станали незабавно изискуеми по силата на чл. 110, ал. 1 от ЗБН. Този положителен за останалите конкурентни кредитори на банката правопораждащ юридически факт би имал непоправимо негативен ефект върху кредитора по обявеното за недействително прихващане. От една страна, равноправна страна по договорно отношение, каквато е кредиторът и същевременно длъжник на банката, след обявяване на недействителността на прихващането, изгубва качеството си на кредитор и едностранно се превръща единствено в задължено лице. Негативността се изразява още и в това, че не е предвиден процесуален ред за предявяване на вземането му и то не може да се реализира – така веднъж отреченото от закона, но съществуващо материално право, след обявяване недействителността на прихващането, губи и възможността да бъде предявено и защитено и по процесуален ред. Вследствие на това се нарушава основно право на кредитора на банка в несъстоятелност като правото на собственост съгласно чл. 17, ал. 1 от Конституцията. Със законодателната си политика държавата от задължена да гарантира и защитава собствеността стимулира нарушение на основно право. Ето защо от съдържателна страна разпоредбата на § 8 от ПЗР на ЗБН се явява противоконституционна.

Придаването на обратна сила на чл. 59, ал. 5 и 6 от ЗБН и последващата от това намеса в граждански правоотношения е позната като същинска ретроактивност.

Ретроактивността, по своя характер, е неприсъщ законодателен способ в континенталната правна система и в част от правните системи от общото право, като в редица европейски страни е забранен в акт на най-високо ниво. В България, съгласно

чл. 14 от Закона за нормативните актове, обратна сила на нормативен акт може да се даде само по изключение, и то с изрична разпоредба, при това при съблюдаване на забраната на чл. 14, ал. 3 от ЗНА да не може да се дава обратна сила на разпоредби, които предвиждат санкции, освен ако те са по-леки от отменените. Правоприлагането на § 8 от ПЗР на ЗБН, макар и цивилистична норма, се явява санкционна по отношение на една от страните в гражданско правоотношение като суспендира основно имуществено право. Отвъд конкретното правоотношение този способ застрашава правната сигурност в страната и доверието в правосъдието, които са основни елементи на правовата държава. По този начин се нарушават три от основните елементи на правовата държава – спазване на гражданските права и свободи, разрешаване на споровете чрез справедлив съдебен процес и върховенство на закона като всеобщо равенство на лицата пред него (единен правен ред).

- **Относно разрешаването на споровете чрез справедлив съдебен процес**

Действието на § 8 от ПЗР на ЗБН преурежда гражданскоправни отношения като цели да отмени вече придобити права от една от страните по правоотношението, а именно кредитор на банка. Концепцията за съществуването на основните права неизменно се обвързва с обезпечената от държавата възможност те да бъдат защитени по надлежния ред, а в редица случаи и с помощта на държавната принуда. Съгласно чл. 121, ал. 1 от Конституцията съдилищата осигуряват равенство и условия за състезателност на страните. С отмяната на извършените прихващания за кредитора на банката се изчерпват възможните процедури за предявяване на вземането му като кредитор на банката в производството по несъстоятелност. За банката е въведена процедура за отмяна на прихващанията от страна на Фонда за гарантиране на влоговете в банките, синдик или друг заинтересован кредитор, като това право е скрепено и с допълнителен срок. За кредитора по отменението прихващане са преклудирани възможностите за участие както в самото производство по несъстоятелност, така и в самостоятелно съдебно производство. Това неминуемо води до неравенство на страните в съдебния процес и се явява противоречие на чл. 121, ал. 1 от Конституцията.

Предвид изложените аргументи Институтът за пазарна икономика поддържа становище за противоконституционност на § 8 от ПЗР на ЗБН.

С уважение,

Светла Костадинова

/изпълнителен директор/

Институт за пазарна икономика ИПИ Institute for market economics